

18 juli 1954

Het was een zwoele zomerdag, zo één waarop de lucht al vroeg begint te trillen van de warmte. Ons moeke was al wakker nog vóór het eerste licht. Slapen lukte haar al een tijdje niet meer. Haar buik woog zwaar, alsof ze een hele wereld met zich meedroeg. Elke beweging vroeg net iets meer geduld.

Toch stond ze daar, in de stilte van het huis, brood te smeren, koffie te zetten en spek te bakken, alsof het een gewone dag was.

De kinderen druppelden slaperig binnen, hun haren nog verward van het dromen. Ze aten met ogen half open. Iedereen voelde het: er hing iets in de lucht, iets groots, bijna tastbaar. Maar niemand sprak het uit. Het was alsof het huis zelf zijn adem inhield.

De uren gleden voorbij. Ons moeke vouwde geduldig het wasgoed op, keek naar de kinderen die buiten in de zon speelden en legde af en toe haar hand op haar buik.

‘Nog even volhouden,’ fluisterde ze. Misschien tegen de baby. Misschien tegen zichzelf.

Ze probeerde wat te rusten, maar haar lichaam bleef onrustig, alsof het al wist wat eraan zat te komen.

Toen de avond viel en de hitte eindelijk begon te wijken, zette ze alle ramen open. De nacht zoog de frisse lucht naar binnen, doordrongen van de geur van gemaaid gras en zomer. Ze stopte de kinderen in bed, één voor één. Een kus. Een kruisje op het voorhoofd. Daarna bleef ze even in de deuropening staan, luisterend naar hun rustige ademhaling, alsof ze afscheid nam van het oude, voor even.

Rond elf uur gebeurde het.

De eerste echte wee. Eerst voorzichtig, bijna lief. Maar al snel onmiskenbaar: dit is het.

In dat stille huis, verlicht door het zachte schijnsel van de ganglamp, kwam in de nacht van 18 op 19 juli haar vijfde kind ter wereld.

Klein.

Warm.

Helemaal af.

Een nieuw leven, geboren in een stille, zinderende zomernacht.

19 juli 1954

In de vroege ochtend hing er iets in de lucht, daar in een achterafstraatje in Geel. Een zachte opwinding, alsof zelfs de muren wisten dat er iets bijzonders was gebeurd.

En dat was ook zo: er was een zoon geboren.

Na vier dochters, Dorien, de tweeling Griet en Francine, en Nancy, was er eindelijk een jongen. Een jongen! Mijn zussen waren door het dolle heen. Ze zagen me als een levende pop, een klein broertje dat ze konden aankleden, wiegen en eindeloos vertroetelen.

Maar wie had kunnen vermoeden hoeveel vergissingen er zouden volgen?

Eigenlijk begon het meteen al bij mijn geboorte. Mijn moeder kreeg op 18 juli de weeën. Dat zou dus mijn verjaardag worden. Althans, dat werd zo gezegd tegen iedereen. Pas vijftien jaar later, toen ik mijn naam in het trouwboekje zag staan met als geboortedatum 19 juli, begon alles te wankelen.

Vanaf dat moment verjaarde ik dus op de negentiende.

Waarom? Omdat moeders wil wet was, waarschijnlijk is gewoon de 18de juli een lange dag geweest voor ons moe, die in de vroege morgen van de 19de eindelijk in slaap viel na toch wel een drukke dag.

Volgens ons moe ben ik geboren op de achttiende. Officieel is het 19 juli. Zo leeft een mens met twee verhalen: één in het hart, en één op papier.

Ik kreeg de naam Jaak. Een korte, stevige naam. Op mijn werk werd daar later al snel een andere roepnaam van gemaakt: de Jakke. Zo gaat dat. Je begint als baby in een wieg, en voor je het weet ben je een bijnaam rijker.

Mijn moeder vertelde dat het in het begin niet vlotte met de borstvoeding. Ik wilde niet drinken. Ik lag daar maar koppig of onhandig, wie zal het zeggen? Een ding weet ik zeker ik heb nooit melk gelust.

Zelf herinner ik me niets van die eerste maanden. Of van de jaren daarna. Die waren waarschijnlijk gewoon normaal. Onopvallend.

Maar misschien begint elk groot verhaal wel precies zo: stilletjes, in een smal straatje, bij de geboorte van een jongen waar niemand nog echt raad mee wist.

Mijn vroegste herinneringen

Een van mijn allereerste herinneringen is gehuld in de geur van tabak en de textuur van een grove, zwarte snor. Ik moet een jaar of vijf, zes geweest zijn, en in mijn universum draaide alles rond mijn grootvader. Niet zomaar een opa, nee,

dé grootvader. Hij was een kleine man, maar gebouwd als een eik: brede schouders, een rond blozend gezicht dat altijd gloeide van een soort innerlijke kachel, en die iconische snor die bewoog als hij sprak.

Hij woonde in een klein huisje pal naast dat van ons. Voor mij was die drempel onzichtbaar; zijn huis was simpelweg de extra vleugel van ons eigen bestaan. Ik liep er binnen en buiten zonder ooit aan te kloppen. Waarom zou je op je eigen hart kloppen? Dat was “ons vake z’n huis”, een baken van onvoorwaardelijke veiligheid.

Op een dag, zo’n verraderlijk gewone voormiddag waarbij de zon precies feller scheen, alsof ze iets wilde uitlichten, liep ik naar binnen. Ik gooide de deur open met de bravoure die alleen een kind bezit en riep breeduit: “Grootvader! Ik ben er!” Ik was klaar voor het ritueel: een suikerkoekje, een grap, of die grote handen die me de lucht in tilden.

Maar de echo van mijn eigen stem was het enige dat antwoordde.

Geen “Awel manneke, zijt gij daar weer?” Geen geruststellend stemmen van de radio, geen blauwe rookpluim uit zijn pijp. De kamer voelde... dik, stroperig, vreemd. En toen zag ik ze. Twee onbekende mannen in zwarte pakken stonden als schaduwen in de woonkamer. Hun gezichten waren uit steen gehouwen. Voor ik de ernst van de situatie kon vatten, zag ik wat ze deden: ze legden mijn grootvader in een houten kist.

Ik bevroor. In mijn kinderlogica was dit een fout in de matrix. Mijn grootvader hoorde daar niet, roerloos en horizontaal. Hij hoorde in zijn versleten stoel, met zijn pantoffels aan en die snor trillend van de lach. Toen de koude realiteit als ijspegels door mijn hart drong, begon ik te schreeuwen. Ik wilde naar hem toe, hem wakker schudden, hem terughalen uit die absurde houten bak. Maar de vreemde mannen hielden me tegen. Zacht, maar met de onverzettelijke kracht van het onvermijdelijke.

“Kom manneke, kom maar mee.”

Ik spartelde, een kleine vis op het droge, vechtend tegen een diefstal waarvoor geen politie bestond. Pas veel later hoorde ik de kille feiten: een val met de fiets, waarschijnlijk een beroerte. Maar voor mij was hij simpelweg te ‘levend’ om zomaar uit te doven. De vader van mijn vader zou tien jaar later volgen, maar dat was anders — een traag uitdovend kaarsje in een steriel ziekenhuisbed. Mijn moeder haar vader daarentegen, verdween als een donderslag bij heldere hemel.

Om de bittere smaak van dat afscheid te verzachten, kijk ik vaak naar een andere herinnering uit die tijd: de legendarische uitstap naar de bossen van Bel. Het was het laatste jaar van de kleuterklas. Een expeditie van snotneuzen en te grote boekentassen. Ik herinner me het bos niet eens, maar de foto die ervan rest is goud waard.

Daar staan ze, mijn klasgenootjes: een twintigtal miniatuur-mensjes in felle jasjes en stoere botjes, sommigen starend naar een kever alsof het een buitenaards wezen was. En dan... ben ik er. Maar ik sta er niet tussen. Ik zit op de eerste rij, in het mulle zand, als een soort surrealistisch statement.

Ik draag namelijk een stofjas. Een blauwe ruitjesstofjas.

Terwijl de rest eruitziet als een bende mini-verkenners op weg naar een avontuur, lijk ik op de hoofdmecaniciërs van het bos. De man die verantwoordelijk is voor het onderhoud van de dennentakken en het polijsten van de eikels. Wie die ochtend heeft besloten dat een stofjas dé outfit was voor een boswandeling, blijft een mysterie, maar op de foto straal ik. Ik zit daar met een glimlach van oor tot oor, compleet overtuigd van mijn eigen grandeur.

Dat was de magie van die tijd. Je kon je grootvader verliezen en een week later in een blauwe stofjas door het zand kruipen, en beide momenten waren even echt, even intens. Ik heb er gelukkig niets aan overgehouden behalve een onverwoestbare liefde voor sterke verhalen en een foto die bewijst dat ik, zelfs als kleuter, al anders was dan de rest.

De lagere school, eerste studiejaar

Toen de kleutertijd overging in de lagere school, veranderde mijn blauwe ruitjesstofjas in een officieel uniform: het kieltje. Het was een lichtblauw exemplaar, gesteven en serieus, met knoopjes die altijd nét iets te stroef door de gaten gleden, alsof ze me wilden behoeden voor de wereld buiten. Geen hippe trui of stoer hemd voor mij; dit was het harnas van de serieuze leerling, een wandelend symbool van orde en tucht. Maar onder die blauwe stof klopte het hart van een ontdekkingsreiziger.

De weg naar school was mijn dagelijkse ritueel. In het begin liep ik onder het strenge regime van mijn oudere zussen. Zij waren mijn persoonlijke bodyguards, al voelden ze eerder als een ongeduldige militaire escorte. Met hun boekentassen strak op de rug en een flinke dosis attitude liepen ze stevast twee passen voor me uit. Om de haverklap draaiden ze zich om, hun gezichten geplooid in een zucht van verontwaardiging:

“Schiet eens op, dromer! We komen te laat!”

Hoe kon ik hen uitleggen dat tijd een relatief begrip is als je midden in een cruciale keverexpeditie zit? Een glanzende loopkever op een stoeprand was in mijn ogen immers veel belangrijker dan de eerste bel van de meester. De zussen hadden geen oog voor de microkosmos aan hun voeten; zij zagen alleen de klok.

Maar toen kwam de dag van de grote omwenteling: de dag waarop ik alleen mocht gaan. Geen zussen, geen gezeur, geen opjuttende blikken in mijn rug. Dat

was pure, ongefilterde vrijheid. Plotseling voelde ik me een reus. Ik was een zelfstandig mens met een rugzak vol boterhammen (waarschijnlijk met confituur of stroop) en een hoofd vol verantwoordelijkheden die ik nog niet begreep, maar die wel gewichtig aanvoelden.

Die wandeling van amper een kilometer was in mijn beleving een halve wereldreis. Alles hing af van de grillen van de natuur. De regen veranderde het vertrouwde pad in een modderige hindernisbaan vol verraderlijke valstrikken. De oude eikenbomen langs de weg leken wel tweehonderd meter hoog; hun knoestige takken waren armen die me zwaaiend begroetten als oude bondgenoten. Soms meende ik hun waarschuwingen te horen in het geruis van de wind:

“Kijk uit voor die modderplas, manneke, je kieltje staat op het spel! Eén spatje en de moederlijke toorn zal groot zijn!”

Mijn verbeelding was mijn trouwste reisgezel. Een roodborstje dat van tak naar tak wipte, was geen gewone vogel, maar een geheime boodschapper van een onbekend koninkrijk. Een eekhoorn die even bevroor terwijl hij een noot begroef, was ongetwijfeld een spion die een complot beraamde tegen de naburige tuin. Ik stond vaak op het punt hem een naam te geven en hem om zijn legitimatie te vragen.

En dan waren er de bewoners van de schaduw: de kabouters. Ik was er rotsvast van overtuigd dat ze in de mosrijke holtes van de boomwortels woonden. In mijn hoofd kregen ze een identiteit. Daar had je Gijs, de intellectueel van de stam; Miep, die altijd in de weer was met vlierbessensap; en natuurlijk Kabouter Piet, want een wereld zonder een Piet was ondenkbaar. Terwijl ik voorbij marcheerde in mijn lichtblauwe kieltje, stelde ik me voor hoe zij minisoep kookten van giftige paddenstoelen of meubeltjes timmerden uit boomschors.

In de herfst werd mijn pad een brandend kleurentapijt. De dode bladeren knisperden onder mijn schoenen als confetti. Soms, verblind door de pracht, gleeed ik uit op een nat blad en maakte ik een spagaat waar een turn juf jaloers op zou zijn geweest. Elegant was het zelden, maar het was wel leven.

In de winter transformeerde het pad in een glibberige ijsbaan. Elke bevroren plas was een kans op glorie of een gegarandeerde bult. Terwijl de wind venijnig in mijn gezicht sneed en mijn muts en sjaal alle moeite deden om mijn fatsoen te bewaren, vroeg ik me soms af: “Waarom is school eigenlijk verplicht?” Maar opgeven was geen optie. Zelfs als mijn tenen aanvoelden als ijslolly’s, bleef ik gaan, gedreven door de magie van het onderweg zijn.

Dat kieltje was misschien een uniform, maar voor mij was het de uitrusting van een dromer die tussen de realiteit van de schoolbanken en de fantasie van de bermen balanceerde.

In de lente veranderde mijn dagelijkse route in de mooiste parade van het jaar. De bomen, die in de winter nog dreigend over het pad bogen, wensten me nu goeiemorgen met fris, neonachtig groen. Madeliefjes staken hun kopjes nieuwsgierig uit het gras, alsof ze wilden checken of dat manneke in zijn lichtblauwe kieltje er weer aan kwam. Mijn humeur veerde mee op de cadans van de seizoenen; op zulke ochtenden liep ik bijna huppelend naar school. Ik hield mijn rug recht en mijn passen flink, maar vanbinnen maakte ik vreugdesprongetjes die ik nooit hardop zou toegeven.

De zomer bracht een heel andere dynamiek: een lome warmte die in het asfalt van de Rijnstraat kroop en een onvermoeibaar leger muggen. Ze vonden mijn blote enkels boven mijn sandalen blijkbaar een vijfsterrenrestaurant. Zelfs als ik mijn wandeltempo opschroefde tot een veredelde snelwandel wedstrijd, bleven ze me trouw achtervolgen. Het was de tijd van kleverige limonadehanden, neuzen die sneller verbrandden dan je "vrije tijd" kon zeggen, en stoeptegels die de hitte door mijn zolen heen naar boven stuwden.

Toch bleef die wandeling mijn heiligdom. Het was altijd dezelfde route, maar nooit hetzelfde verhaal. Tussen mijn voordeur en de schoolpoort leefde een universum dat alleen aan mij toebehoorde. De zware, aardse geur van de eiken na een zomerse bui, het brutale gekwetter van de mussen die ruzie maakten om een broodkruimel, en het haastige geritsel van een merel die als een bezetene nestmateriaal verzamelde. Achter elke stam kon een nieuw mysterie schuilen. Soms was de enige getuige de buurman, die over zijn haag leunde en met een half oog op zijn horloge mompelde: "Mooi op tijd vandaag, manneke?" Dan knikte ik met de gewichtigheid van een diplomaat die net een wereldvrede had getekend.

Mijn schoolcarrière begon in de gemeentelijke jongensschool. De klas van meester Smolders was mijn nieuwe territorium. Smolders... alleen die naam al klonk als een instituut. Hij was de belichaming van de naoorlogse leraar: een onberispelijk wit overhemd, een bril met glazen die als röntgenstralen door je schedel priemden, en een stem die de zeldzame balans hield tussen een warme deken en een scherpe liniaal. In zijn lokaal werd niet gelachen zonder schriftelijke toestemming van de humorcommissie — en die commissie, dat was hijzelf.

Toch was dat eerste jaar magisch. Niet door de leerstof op zich, maar door de belofte van kennis. Elke bladzijde in mijn schrift was maagdelijk wit, een kans om het dit keer écht goed te doen. De geur van het lokaal was een mengelmoes van versgemalen krijtstof, boenwas en de geur van boterhammen met gist die in boekentassen lagen te wachten op de lunchtijd.

Elke ochtend begon met het ritueel van het gebed. Een klas vol woelwateren die plotseling veranderde in een tableau vivant van devotie. Handjes gevouwen, de kin op de borst, ogen stijf dicht. Althans, dat was de bedoeling. Ik kon het nooit

laten: ik spleet één ooglid net genoeg open om te spieden. Zag de meester alles? Jazeker. Terwijl wij prevelden, gleed zijn blik als een vuurtoren over de banken. Zijn ogen leken overal tegelijk te zijn, zelfs achter zijn rug.

Na het “amen” begon de echte strijd: het grote cijfergevecht. De getallen van 1 tot 10 waren voor mij geen simpele tekens, maar een esoterische code die ik moest kraken. Met cijfers kon je de wereld ordenen. Met cijfers kon je indruk maken op het thuisfront. Mijn eerste pogingen waren echter een ramp; mijn “1” leek meer op een lucifer die door de regen was gezakt. Maar ik gaf niet op. Telkens als de meester langs mijn bank schoof, een hand op mijn schouder legde en diep bromde: “Goed bezig,” groeide ik tien centimeter.

Thuis werd mijn werk onderworpen aan de genadeloze jury van mijn zussen. Ik hield mijn schrift omhoog als een zwaarbevochten trofee, hopen op erkenning. “Dat moet beter,” sneerde de oudste, terwijl ze mijn ‘3’ bestudeerde alsof het een mislukt abstract schilderij was.

“Die staat zo scheef als de toren van Pisa,” voegde de jongste er vrolijk aan toe.

Ik zuchtte dramatisch, verongelijkt in mijn eer, maar hun kritiek dreef me alleen maar harder aan. Daar, op die houten bank in de Rijnstraat, leerde ik de belangrijkste les die niet in de boeken stond: dat een bibberige lijn het begin is van een rechte weg, en dat verwondering de beste brandstof is voor de toekomst.

Na de speeltijd, was het tijd voor het alfabet. De A, de B, de C... Voor mijn klasgenootjes waren het misschien saaie lijntjes, maar voor mij voelden ze als een toverspreuk. Meester Smolders schreef de eerste woorden op het bord met een precisie die grensde aan het heilige: *Tom, zus, hut, hok*.

Met slechts drie of vier letters kon je uit het niets een persoon, een voorwerp of een schuilplaats tevoorschijn toveren. Ik zat daar, mijn vingers stevig om mijn potlood geklemd, en voelde me een jonge magiër. Mijn potlood was mijn staf, het ruwe grijze papier mijn perkament. Terwijl ik mijn tong een klein beetje uit mijn mondhoek liet steken van concentratie, voelde ik hoe de wereld groter werd. Leren was geen verplichting; het was een ontdekkingsreis waarbij geen kruimel kennis verloren ging onder het waakzame oog van de meester.

Toen het einde van het schooljaar naderde, hing er een elektrische spanning in de Rijnstraat. Het was tijd voor het rapport. We werden verzameld in de oude parochiezaal, een plek die rook naar oud hout en boenwas. De ouders zaten op die typische, ongemakkelijke houten stoelen, hun gezichten een mengeling van trots en gezonde zenuwen. Wij, de leerlingen, wiebelden op onze banken, de knietjes vol schaafwonden onder onze propere kieltes.

Plotseling viel de stilte. De plechtigheid begon. Als eerste werd mijn naam omgeroepen. Ze begonnen bij het eerste leerjaar, en ik mocht direct het krakende

podium op. De spots leken feller dan normaal. Terwijl de hele zaal toekeek, werd er iets op mijn hoofd geplaatst.

Een lauwerkrans. Een papieren kroontje dat mijn status bevestigde.

Ik, Jaak uit het eerste, was de *primus* van de klas. Daar stond ik dan: een klein manneke met een lichtjes scheefzakkend kroontje en ogen zo rond en glanzend als knikkers. Het applaus rolde als een warme golf over me heen en brandde als een kampvuur in mijn oren. Ik voelde me onoverwinnelijk.

Thuis werd de triomf voortgezet. De tafel was gedekt, de koffie geurde en de familie was uitgerukt. “Onze jongen, de primus!” galmde het door de kamer, minstens tien keer, alsof ze het zelf nog moesten geloven. Tante Mia keek me over haar brilmontuur aan en verkondigde plechtig: “Dat wordt later zeker een ingenieur.” Tante Julia knikte traag, haar blik vol diepe wijsheid, alsof ze mijn academische succes al in mijn wieg had zien liggen.

Zo eindigde dat gouden jaar. Ik had een stofjasje vol avontuur, een hoofd vol dromen, een blinkend rapport en het rotsvaste geloof dat de wereld een eenvoudige, veilige plek was waar alles logisch verliep. De zon bleef schijnen, de eiken hielden de wacht en ik was de koning van mijn eigen

Maar de tijd is een dief die niet altijd waarschuwt. Soms sluipt verandering binnen zonder te kloppen, zonder rekening te houden met lauwerkransen of kinderlijke onschuld. Nog geen maand later, terwijl de geur van de zomer op zijn hoogtepunt was, zou mijn leven voorgoed en onherroepelijk van kleur verschieten.

Gezinsuitbreiding

Tijdens de zeven jaren die voorbijgingen sinds mijn geboorte, veranderde er thuis nogal wat. Waar het vroeger soms zo stil kon zijn dat je de klok hoorde tikken én moeders houten lepel in de soep, was dat tijdperk definitief voorbij. Het huis dat ooit ruim en ordelijk aanvoelde, was veranderd in... een soort permanente kinderopvang, met een vleugje jungle.

Het begon met Magda. Zij bracht de lach binnen, en niet zo'n zacht baby-giecheltje, neen, een volle schaterlach die door het huis weerklonk zoals pauken in een fanfare. Maar haar huilbui? Net zo episch. Als Magda begon te huilen, kon je de weekmarkt net zo goed afgelast zien. Niks anders was meer te horen.

Daarna kwam Frans. Als er ooit een kind geboren is met een ingebouwde turbo, was hij het wel. Dat manneke had energie voor tien. Alles werd ontdekt. Soms stond een stoel ineens in de gang, vijf minuten geleden nog in de keuken. In de wasmand vond je geen kousen, maar een speelgoedtractor, of iets waarvan we nog altijd hopen dat het nooit een levende kikker was geweest. En de radio...

die werd binnenstebuiten gehaald. Alles voor de wetenschap, zei hij al op zijn derde.

Janine leek in het begin een zegen. Rustig, bedachtzaam, alles op zijn plaats. Tot je haar pop durfde aan te raken. Dan werd ze een miniatuurveldmaarschalk, iedereen moest zich in veiligheid brengen. Haar krijs trok de aandacht van de burens op drie huizen afstand.

En toen kwam Jasper, voorlopig de jongste, al zouden er nog twee volgen. Hij was een zeldzame combinatie van engel en luchtalarm. Zijn lach smolt je hart, maar als hij huilde... de hele straat wist dat er iets gaande was.

Het huis dat ooit stil was, was nu een orkest met te veel dirigenten: gelach, gehuil, geroep, gekibbel, soms allemaal tegelijk, in stereo en met versterking. Het meest gehoorde woord was "moeke!" Soms als vraag, soms als schreeuw, soms als klaagzang. En moeke was overal tegelijk, een soort superheld, zonder cape, maar met schort.

Zelfs de kat, ooit vredig en zon lievend, keek ons soms aan alsof hij dacht: "Waarom heb ik een keuze gemaakt voor dit huishouden?"

Het was chaos waar je op momenten gek van werd, maar waar je jaren later om lacht. In dat lawaai, tussen vettige handafdrukken op de spiegel en deuren, ontstond iets wat stilte nooit had kunnen brengen: een huis vol leven, een hart vol herinneringen.

Toch hing er altijd iets warmes in huis. Een onzichtbare deken. Gelach en geweent wisselden elkaar af. Stoelen stonden nooit lang op hun plek, er was altijd wel ergens een stapel kleren of speelgoed te vinden, en de klok leek sneller te tikken dan in andere huizen. Maar in die chaos sloeg een hartslag die werd bepaald door één iemand: moeke.

Ze was de spil van alles. Terwijl de chaos zich rond haar afspeelde, bewoog zij erdoorheen als een dirigent die een orkest in toom houdt. Soms met een zucht, meestal met een glimlach. Zelfs als ze tegelijk een baby op haar arm had, een pot op het vuur, en een kleuter die aan haar rok trok, had ze tijd om een verloren knoop aan mijn hemd vast te naaien. Haar geduld leek eindeloos, of gewoon een rustige vorm van levenswijsheid. Ze wist: stilte is rustgevend, maar een huis vol leven geeft warmte. En gelijk had ze.

En alsof die negen kinderen nog niet genoeg waren, was ze alweer zes maanden zwanger van Alex. Er hing spanning in de lucht. Een verwachting, al bijna gewoon, maar toch bijzonder. Ik herinner me hoe ik 's avonds soms stil onderaan de trap zat, luisterend naar het zachte geluid van haar stem in de keuken, pratend tegen de ongebooren baby, alsof ze hem of haar al kende.

Het misbruik

Het was eind juli. De zomer was op zijn hoogtepunt en ik bracht mijn dagen, zoals zo vaak, buiten door. Die namiddag was ik in het veld op zoek naar gras voor mijn konijnen, op een plek die ik op mijn duimpje kende.

Het was oogsttijd; de rogge werd gemaaid en de schoven stonden als kleine hutjes te drogen. Ik hield van het rustige buitenleven, het kraken van het paardentuig, het rinkelen belletje bij elke beweging. De bevelen van de boer, ju, ho, jutom, haalom.

Er zat iets rustgevends in die eenvoudige cadans tussen mens, paard en land. Ik voelde me er veilig; het was mijn wereld, een wereld die simpel leek en goed.

Vandaag, meer dan 65 jaar later, kan ik met mijn ogen dicht nog precies naar die plek toe wandelen. Ook al is het landschap nu veranderd, ik weet nog exact waar de grens van mijn onschuld lag.

Die dag riep de boer me bij zich. Het begon als een gewoon praatje, maar de sfeer sloeg plotseling om. Zijn houding veranderde en er viel een vreemde, ongemakkelijke spanning over het gesprek.

In een ogenblik dat even verwarrend als bedreigend was, gebeurde er iets wat nooit had mogen gebeuren. Hij maakte misbruik van mijn aanwezigheid en van het natuurlijke vertrouwen dat ik als kind in hem stelde.

Hij dwong me tot handelingen waar ik geen raad mee wist en die me diep beangstigden. Toen ik probeerde weg te komen, hield hij me met harde hand tegen. Er viel een dreiging in zijn stem die me verlamde; hij maakte me duidelijk dat verzet zinloos was en dat ik stil moest blijven, anders zou hij me slaan. Ik voelde me gevangen en machteloos terwijl hij mijn grenzen volledig negeerde.

De middag eindigde met een ijzingwekkende waarschuwing: ik mocht dit tegen niemand zeggen, anders zou het slecht met me aflopen.

En ik zweeg. Zoals zoveel kinderen zwijgen wanneer het onvoorstelbare gebeurt. Daar, tussen het gemaaide graan, werd mijn onbedorven blik op de wereld afgebroken.

Die bewuste zomerdag brak iets in mij dat ik toen nog geen naam kon geven. Wat een veilige haven was geweest, kreeg ineens een donkere rand. Er was geen taal voor wat ik voelde; ik wist alleen dat het verkeerd was. Er was nu een 'vóór' en een 'ná'.

Aan de buitenkant was er niets aan me te zien. Ik ging gewoon naar huis, at mijn boterhammen en kroop in mijn vertrouwde bed. Maar binnenin was er een luikje gesloten. Ik was een kind geworden dat stil was. Een kind dat weliswaar doorspeelde, maar met een stukje minder licht in zijn ogen.

Enkele dagen later kwam hij opnieuw naar me toe.

Hij vroeg of ik hem wilde helpen in de schuur. Nietsvermoedend ging ik mee; mij was geleerd flink te zijn en volwassenen te helpen. Daar vroeg hij of ik thuis iets verteld had. Toen ik "nee" zei, deed hij alsof ik een beloning verdiende, maar de sfeer sloeg direct om naar diezelfde dreiging als in het veld.

Opnieuw werd ik gedwongen tot dingen die ik niet begreep en die vies voelden. Hij gebruikte mijn angst en mijn loyaliteit tegen me. Voor ik het besepte, zat ik gevangen in een web van dwang. Toen hij klaar was, volgde de dreiging: ik mocht met niemand praten, anders zou er iets ergs gebeuren met mij, of met mijn broer en zussen. Die woorden maakten me stil en onzeker; het kleine beetje zelfvertrouwen dat ik had, brokkelde langzaam af.

Dit ritueel herhaalde zich wekenlang. De angst zat in mijn lijf.

Op maandag na school stond hij me zelfs op te wachten achter een boom. Hij liet een groot mes zien om me duidelijk te maken wie de macht had. Ik voelde me kleiner dan ooit. Thuis durfde ik niets te zeggen, want Moeke zei altijd dat ik als oudste jongen flink moest zijn en alles moest kunnen dragen. Die woorden werden een muur tussen mij en de hulp die ik zo nodig had.

Het dieptepunt kwam op een zondag in zijn huis. Hij zei dat zijn vrouw weg was en dat hij nu kon doen wat hij wilde. Die dag verloor hij alle controle. Ik werd onderworpen aan diepe vernederingen en fysiek geweld. Hij behandelde me niet meer als een kind, maar als een voorwerp voor zijn eigen grillen. Er was pijn, er was verwarring en er was de constante dreiging van zijn vuisten als ik niet deed wat hij vroeg. Toen ik die avond eindelijk naar huis mocht, voelde ik me leeg met pijn en vervuild.

Thuis stelde niemand vragen over waar ik was geweest. Ik was opgelucht, maar de eenzaamheid werd daardoor alleen maar groter. Het misbruik sleepte zich drie maanden voort, tot Moeke me op een dag apart nam. Er was geen troost in haar blik, alleen een harde strengheid. Ze tikte op de keukentafel en zei: "Dat moet gedaan zijn met die vieze spelletjes."

Geen arm om me heen, geen vraag hoe het met me ging. Alleen die korte, harde zin. In dat moment sloot mijn wereld zich definitief af. Ik voelde me niet alleen slachtoffer, maar plotseling ook schuldig. Ik klapte dicht en de woorden bevroren op mijn tong.

Later besepte ik dat haar reactie me misschien nog dieper heeft geraakt dan het misbruik zelf. Het gaf me de boodschap: "Dit is jouw verantwoordelijkheid en je moet erover zwijgen." Dat zwijgen droeg ik dertig jaar met me mee als een zware steen. Ik dacht dat ik niet sterk of moedig genoeg was geweest. De schaamte was een gevangenis waar geen uitgang aan leek te zitten.

Pas in de jaren negentig, toen de zaak-Dutroux België op zijn grondvesten deed schudden, begon er iets in mij te verschuiven. Voor het eerst hoorde ik mensen praten over misbruik met verontwaardiging en medeleven voor het kind. Daar, tussen de krantenkoppen door, begon ik me eindelijk af te vragen: was ik dan toch niet schuldig? Was ik gewoon een kind dat in een onmogelijke situatie terecht was gekomen? Het was het begin van een heel lange weg naar buiten.

Een dag na het gesprek met Moeke stonden er plotseling twee rijkswachters bij ons op de stoep.

Twee boomlange mannen in uniform die de deuropening vulden. Ze kwamen polsen wat er precies was voorgevallen, of iemand me lastig had gevallen of er iets verkeers was gebeurd. Ik staarde naar hun zware petten en de pistolen aan hun riem. De achterdocht in hun blikken maakte me net zo bang als die middag in het veld. Alles in mijn lijf schoot in de kramp. "Er is niets gebeurd," herhaalde ik mechanisch.

Ik had geen idee wie ze gestuurd had of waarom ze er waren. Had Moeke dan toch iets gezien of begrepen? Probeerde ze me op haar eigen, afstandelijke manier te beschermen? Of had iemand in het dorp iets opgevangen? Wat de reden ook was, hun aanwezigheid maakte me alleen maar kleiner en machtelozer. Ik voelde dat ik geen kant op kon; de autoriteit van de wet voelde op dat moment niet als veiligheid, maar als een nieuwe dreiging.

De cirkel van het zwijgen trok zich definitief rondom mij dicht.

Zo bleef alles bij het oude: verzwegen, ingeslikt en diep weggestopt onder de oppervlakte van ons dagelijks leven. Wat er was gebeurd, werd een versteend geheim dat pas decennia later, heel voorzichtig, een weg naar buiten zou vinden.

Het schoolleven erna

Einde verhaal? Nee. Het misbruik was fysiek gestopt, maar zoals ik pas decennia later zou begrijpen, begon het leven ermee pas echt. Wat er buiten op dat veld was gebeurd, kroop als een onzichtbare nevel mee naar binnen. Het nestelde zich in de holtes van mijn lijf, in de raderen van mijn gedachten, en in de kleinste, meest banale gewoontes van elke dag. Bij elke tegenslag, bij elk hard woord of elke priemende blik, trok ik me verder terug in de catacomben van mijn eigen geest. Niemand kon mij verstaan, niemand kon mij helpen. Ik was een eiland in een oceaan van mensen.

De eerste barstjes in mijn pantser werden zichtbaar in de nacht. Ik was allang zindelijk, maar plotseling keerde de schaamte terug in de vorm van natte lakens. Moeke begreep er niets van. Ik zag haar fronsen, hoorde de verwijtende ondertoon in haar stem wanneer ze de was weer eens moest doen. Maar de lakens werden niet altijd vervangen. Bijna elke avond kroop ik terug in dat **vochtige, koude bed**. De klamme nattigheid voelde als een vloeibare herinnering aan iets wat niemand wilde benoemen. Ik voelde me vies, een defect kind, en bovenal de enige schuldige. Mijn lichaam schreeuwde wat mijn mond niet durfde te fluisteren.

Het ergste waren de momenten aan de grote tafel. Te midden van het gerinkel van lepels en het rumoer van hongerige broers en zussen, werd mijn 'gebrek' soms besproken. Iedere opmerking prikte als een gloeiende naald in mijn huid. Ik probeerde mezelf zo klein te maken dat ik tussen de nerven van het tafelblad zou passen, onzichtbaar voor de wereld die me ongewild in de schijnwerpers zette.

De weg naar school, die vroeger een sprookjesdecor was van ritselende bladeren en de belofte van avontuur, veranderde in een krappe tunnel van dreiging. Elke struik had ogen, achter elke boom kon die boer plotseling weer opduiken. Mijn vrijheid was ingeruild voor een constante staat van paraatheid.

Op school verdampte mijn wereld. Letters op het bord werden dansende insecten die ik niet meer kon vangen. Mijn gedachten dwaalden af naar het veld, naar de angstbeelden die zich als een film achter mijn oogleden afspeelden. In het eerste

leerjaar was ik een belofte, maar in het tweede leerjaar liep alles vast. Meester Verswijfeld – zijn naam bleek een wrange profetie – zag alleen mijn lege blik en mijn kelderende cijfers. Hij zag de 'koppige' jongen, niet de gewonde ziel. Niemand stelde de vraag: "*Waarom is dit kind veranderd?*" Dus deed ik het jaar opnieuw. Een jaar extra in een klaslokaal waar de muren steeds dichterbij kwamen.

Thuis was er orde, maar geen warmte. Er was eten op tafel en kleding om ons lijf, maar de tederheid was wegbezuinigd door de harde noodzaak van een gezin met elf kinderen. We waren een voetbalelftal met twee wissels, een kleine fabriek die draaiende moest worden gehouden. Moeke deed wat ze kon, maar haar blik was altijd gericht op de volgende wasbeurt of de volgende maaltijd.

Mijn oudere zussen werden nog voor ze volwassen waren in de maling van de tijd gedraaid. Zodra ze veertien werden, verdwenen hun dromen in de stof van het naaiatelier of de bedwelvende geur van de sigarenfabriek. Er was geen ruimte voor talent of ambitie; er was alleen ruimte voor inkomen.

In diezelfde periode viel er een nieuwe schaduw over ons huis: de geboorte van Alex. Terwijl ik worstelde met de nasleep van het misbruik, vocht hij voor zijn leven na een zware hersenbloeding. De gespannen stilte die toen in huis hing, was anders dan alles wat ik kende. Als kind stelde ik mezelf de meest gruwelijke vragen: had mijn 'geheim' de lucht in huis vergiftigd? Was de spanning die ik voelde overgeslagen op de ongeboren baby? Had ik schuld aan zijn strijd?

Uiteindelijk mocht ik door naar het derde leerjaar, naar meester Gilles. Een man van strakke structuren en zondagse tempels: het café, de KWB, de gilde. Op maandag bracht hij chocolade mee, een klein offer aan zijn favorieten. Soms kreeg ik een reep. Voor de duur van die paar happen voelde ik me even gezien, even bijzonder. Maar de chocolade loste het gat in mijn zelfvertrouwen niet op.

Ik bleef een toeschouwer van mijn eigen leven. Ik wilde lachen, rennen en onbezorgd zijn zoals de anderen, maar ik voelde me een indringer op mijn eigen schoolplein. Het kind dat ik was geweest, was ergens op die weg naar school achtergebleven, en ik wist niet hoe ik hem ooit nog terug moest vinden. Ik was op zoek naar een plek om te landen, maar de grond onder mijn voeten bleef maar verschuiven.

Rond Sinterklaastijd hing er een betovering in de lucht die de grauwe muren van de klas even deed vervagen. De koude decemberdagen werden warm door de verhalen over de heilige man die op zijn schimmel over de bevroren daken galoppeerde. In de klas kreeg iedereen de opdracht: schrijf een brief. Pen in de hand, hart vol verwachting. Ik geloofde toen nog onvoorwaardelijk. In mijn

hoofd was de Sint geen verre heilige, maar een stille bondgenoot; de enige die door de chaos van mijn kinderwereld heen kon kijken en zag wie ik werkelijk was.

Die brief was voor mij geen simpel verlanglijstje, het was een gebed om gezien te worden. Ik wilde iets maken dat zo bijzonder was dat hij wel móést stoppen bij mijn bankje. Ik nam mijn mooiste schrijfgerief en het enige vel papier dat nog geen ezelsoren had. En toen deed ik het: de 'inkt-magie'.

Ik spuwde voorzichtig in de inktpot en roerde met mijn pen. In mijn kinderlogica was dit geniaal. De inkt veranderde van een hard, industrieel blauw naar een zachte, dromerige tint. Het was mijn manier om luxe te creëren uit het niets, om met vindingrijkheid een gouden randje aan mijn bestaan te geven. Ik vond het niet vies! We dronken op warme dagen toch ook allemaal uit dezelfde beker? Van water uit de zelfde emmer. Onze nagelriemen waren toch altijd zwart van het schoolbankstof en de aarde? Hygiëne was een abstract begrip; overleven en dromen waren de realiteit.

Terwijl ik daar zat, volledig verloren in de schoonheid van mijn lichter wordende letters, werd de betovering aan flarden gescheurd.

Pats! Een klap tegen mijn oor die mijn hele schedel deed suizen. Pats! Nog één. Mijn pen schoot uit over het papier, een diepe, blauwe kras door al mijn hoop heen. Meester Gilles torende boven me uit, zijn gezicht een masker van ingehouden woede. Zijn adem rook naar koude koffie en tabak terwijl hij tot vlak bij mijn gezicht kwam.

“Wat is dat hier voor smerigheid?!”

Ik wilde praten, wilde uitleggen dat ik de Sint alleen maar iets moois wilde geven, maar mijn stem was weggecijferd door pure angst. Zonder pardon scheurde hij de brief uit mijn handen. De inkt was nog nat, de smeekbede nog niet af.

“De Sint komt dit jaar niet voor jou!” bulderde hij. Die woorden bleven als een giftige mist in de klas hangen. Ik voelde de blikken van mijn klasgenoten in mijn rug branden. Sommigen keken met grote ogen van schrik, anderen lachten besmuikt, opgelucht dat het blikseminslagpunt dit keer op mijn bankje lag. Ik zat daar, klein en uitgekled, terwijl de schaamte als een warme, verstikkende deken over me heen viel.

Op zes december was mijn bankje een woestijn. Terwijl de klas rook naar chocolade en mandarijnen, staarde ik naar het kale hout. Het was de dag dat ik een harde les leerde: dat 'anders zijn' vaak een synoniem is voor buitengesloten worden. Het ging niet om die chocolade. Het ging om het besef dat mijn beste bedoelingen door een volwassene konden worden vertrapt tot iets vies.

Jaren later besepte ik dat dit moment een zaadje plantte. Het was het besef dat je netjes kunt schrijven, je hart kunt openstellen en braaf kunt zijn, en toch met

lege handen kunt achterblijven. Het legde een draadje bloot dat door mijn hele verdere leven zou lopen: de angst om net niet goed genoeg te zijn, om altijd aan de rand te staan van een cirkel waar ik niet in mocht.

Soms vraag ik me af: wat als Meester Gilles een mens was geweest in plaats van een tucht heer? Wat als hij had gevraagd: "*Waarom doe je dat?*" Dan had hij misschien gehoord dat een kind probeerde te toveren met wat het had.

Thuis was de Sint gelukkig minder meedogenloos, al had Moeke haar eigen regels. Alles wat we kregen van snoepgoed, werd meteen veilig opgeborgen, alsof overvloed iets gevaarlijks was dat je alleen in kleine porties mocht consumeren. Maar er waren wonderen. Een wiplank in de woonkamer, of dat ene kartonnen paard dat ik onder de open hemel zette. Op die momenten galoppeerden mijn dromen weer weg van de schoolbanken en de klappen. Dat kartonnen paard was mijn redding; het herinnerde me eraan dat zolang je blijft geloven, zelfs papier en karton je naar de vrijheid kunnen dragen.

Speeltijd op school

De speeltijd was geen pauze; het was een rituele bevrijding. Terwijl de meester met zijn rug naar de klas nog de laatste d'tjes en t'tjes op het bord kalkte, trilde de lucht van ingehouden spanning. We zaten op het puntje van onze harde, houten bankjes, de spieren gespannen als een boogschutter die wacht op het signaal. De wereld van werkblaadjes, de muffe geur van krijt en de verstikkende stilte van de ochtend stond op barsten.

En dan: de bel. Een snerpand, metalen geluid dat de muren deed wankelen.

We stormden naar buiten alsof de school in lichterlaaie stond. Jassen werden halfslachtig over schouders gegooid, ritsen bleven halverwege steken – wie had daar tijd voor? Binnen tien seconden veranderde de grijze, gebarsten lap beton in een chaotische mierenhoop, een krioelende massa van schreeuwende longen en wapperende ledematen. Voor even was er geen gezag, alleen zand, wind en de absolute geur van vrijheid.

De ploegverdeling was onze eigen versie van een gladiatorgevecht. De twee kapiteins – de zelfverklaarde goden van het plein – stonden daar met de kin omhoog, hun blik keurend alsof ze de finale van de Champions League moesten samenstellen. Eerst gingen de uitverkorenen: de snelle lopers, de harde sjotters, en die ene jongen met de flitsende kicksen die hij heilig verklaarde. Daarna volgde de 'middenmoot', waartoe ik behoorde. We waren het cement van de ploeg; we struikelden niet over onze eigen voeten en als we de bal raakten, vloog hij meestal in de juiste windrichting.

En dan de rest. De dromers, de kleintjes met de gaten in hun kousen, degenen die eigenlijk liever naar hun glimmende knikkers staarden. Maar in de wrede eerlijkheid van het schoolplein hoorde iedereen erbij. Al was je slechts een 'levende kegel', je stond in het stof. Je was onderdeel van de machine.

De match was geen spel; het was oorlog. Tactiek bestond niet, alleen de oerdrang om dat ronde leer (of die halflege plastic bal) tegen de bakstenen muur te jagen. Als de bal per ongeluk een knikkerputje vernielde, steeg er een wanhopig gekrijs op: "*Euh! Pas op! Mijn glimmer!*" Maar voetbal was de absolute vorst. Alles moest wijken voor de adrenaline.

Het hoogtepunt kwam altijd wanneer de meester zich ermee bemoeide. De tijd bevroor. De bal werd instinctief tegen een muur geparkeerd om hem 'onzichtbaar' te maken. Maar voor de meester de orde kon herstellen, klonk de heilige kreet: "Laatste goal wint!" Dat was het moment waarop de wetten van de fysica vervielen. Iedereen rende tot zijn longen brandden. De vinder van die laatste goal werd een mythe, een held voor de duur van één namiddag.

Wanneer de bel voor de tweede keer ging, was de transformatie compleet. We stonden daar: buiten adem, knieën geschaafd tot het bloed zich mengde met het grijze stof, kousen op de enkels en zweet op de rug. Geen Instagram-filters nodig; de rauwe glorie droop van ons af.

Als een getraind, geheim leger marcheerden we twee minuten later weer naar binnen. Van kampioenen naar leerlingen in één zucht. De stilte in de klas was oorverdovend, maar onder de bankjes, tussen de schrammen en de zandkorrels, gloeide de overwinning nog na. Enkel een scheef hangende das of een ontbrekende rechterschoen verried de veldslag die we zojuist hadden overleefd.

Het stemmetje

Toen kwam de terugval. Het was geen langzame daling of een waarschuwing vooraf, maar het brute gevoel dat de bodem onder mijn voeten simpelweg verpulverde. Alles wat ik met zoveel moeite, steen voor steen, had opgebouwd, veranderde in een oogwenk in waardeloos stof. De muren van pijn, schaamte en onbegrip kwamen elke dag een stukje dichterbij, tot ze zo strak op mijn borst drukten dat de zuurstof een schaars goed werd. Elke ademteug voelde als een gevecht dat ik aan het verliezen was.

Op een dag bereikte ik het absolute nulpunt. Ik zat gevangen in een labyrint van eigen gedachten; een doolhof zonder uitgang, vol emoties waarvoor ik de woorden niet kon vinden. *Wat is er mis met mij? Waarom kan ik niet gewoon 'flink' zijn, zoals de rest van de wereld?* Ik weet nu, met de wijsheid van later, dat het een gekwetst kind was dat de schuld opzoog van daden die hem waren

aangedaan. Maar toen? Toen voelde ik me geen slachtoffer, maar een mislukking die nergens meer paste.

Daar stond ik dan, in de kille, verstikkende stilte van een schuurtje. Een touw, een strop, en een oude fiets die onvast onder mijn knikkende knieën trilde. Mijn hart bonkte niet meer in mijn borst, maar raasde in mijn keel, als een vogel die wanhopig tegen de tralies van een kooi slaat. Eén seconde, één kleine beweging, scheidde me van de eeuwige stilte.

Maar diep in de donkerste spelonken van mijn wezen – was het angst voor het onbekende, een laatste vonk hoop, of puur overlevingsinstinct? – fluisterde een stem, bijna onhoorbaar: *Nog niet. Jouw verhaal is nog niet af.* Ik liet los. Letterlijk en figuurlijk. De knoop gleed weg, de fiets bleef staan. Niemand heeft ooit geweten hoe scherp de rand was waarop ik balanceerde, maar die schaduw is sindsdien mijn schaduw geworden. Zelfs op de zonnigste dagen wandelt hij mee, als een stille getuige van hoe broos het dunne vlies tussen leven en dood kan zijn.

Vanaf die dag droeg ik een rugzak. Geen eentje van canvas die je bij thuiskomst achteloos in de gang gooit, maar een onzichtbaar, loodzwaar exemplaar dat met ijzeren draden aan mijn schouders vergroeid leek. Hij was gevuld met ballast die ik nooit zelf had uitgekozen: schaamte die als een sluipend gif was binnen gefilterd, schuldgevoelens die toebehoorden aan anderen maar door mij werden bewaard, en de brokstukken van een jeugd die in de knop was gebroken.

Soms woog hij zo zwaar dat elke stap aanvoelde als een eindeloze beklimming van de Himalaya, waarbij de ijle lucht mijn longen deed branden. Op andere dagen was hij er gewoon, als een zwijgzame metgezel die mijn rug kromde maar mijn karakter vormde. Die last maakte me tot wie ik ben: een man die gekreukt is door het leven, maar standvastig blijft staan. Gebutst door de jaren, maar niet gebroken door het gewicht. Je leert uiteindelijk hoe je de riemen moet afstellen; je zakt soms door je knieën, maar je ontwikkelt de kracht om telkens weer op te staan.

Jaren later, te midden van het zachte gemurmel van pelgrims in Lourdes, kreeg ik een andere rugzak aangeboden. Een fysieke, tastbare tas deze keer. "Wil jij deze dragen, Jaak?" vroegen de mensen van de ziekenzorg. Ik voelde een wrange glimlach opkomen. *Ik draag al een heel leven een rugzak die niemand ziet, dacht ik. Wat kan dit kleine beetje extra er nog bij doen?*

De tas zat symbolisch vol met de 'problemen' van de hele groep: briefjes vol zorgen, angst voor ziekte, oud verdriet en knagende onzekerheid. Tijdens een indrukwekkende viering werd de rugzak stap voor stap leeggemaakt. Terwijl de mensen om me heen ontroerd raakten door het ritueel, bleef ik aanvankelijk nuchter. *Was het maar zo simpel, dacht ik bitter. Een tas openritsen, de stenen eruit schudden en weer fluitend verdergaan.*

Maar terwijl de ceremonie vorderde, brak er iets in mij open. Een onverwachte, weldadige lichtheid stroomde naar binnen, alsof iemand de zware eiken deuren in mijn hoofd eindelijk had opengegooid voor een frisse bries. Ik besepte plotseling dat heling niet zit in het wissen van het verleden, maar in de erkenning ervan. Dat je niet zwak bent als je even stopt. Dat je de riemen mag vieren en de tas simpelweg op de grond mag zetten om op adem te komen.

Vandaag is die oude, onzichtbare rugzak er nog steeds. Hij staat altijd ergens binnen handbereik, want mijn geschiedenis wis je niet uit. Maar hij voelt lichter aan, bijna alsof de inhoud is veranderd van graniet naar veren. Het is niet langer een rugzak vol verstikkende lasten, maar een rugzak vol waardevolle lessen.

Hij herinnert me eraan dat kwetsbaarheid een kracht is en dat ik niet altijd de rots in de branding hoef te zijn. En op de allermooiste dagen? Dan rust hij niet eens op mijn schouders. Dan staat hij rustig naast me, als een oude vriend die me aankijkt en fluistert: *"Ik hoor bij jou, Jaak, maar vandaag heb ik je toestemming om me even te laten staan. Wandel maar, je bent vrij."*

De schoollunch

Elke middag ruilden we de muffe lucht van krijt en inkt in voor de vrijheid. De tocht naar de parochiezaal duurde amper vijf minuten, maar voor ons voelde het als een kleine expeditie in de buitenlucht. Zodra de deur van de zaal opensloeg, werden we overvallen door een hemelse symfonie van geuren: dampende soep en de troostende, volwassen aroma's van verse koffie. De wereld stond daar heel even stil.

Het middelpunt van die warme cocon was de buurvrouw van de school. Met een glimlach die koude harten deed smelten en een geheugen voor namen waar een meester jaloers op zou zijn, was zij ons baken van rust. Terwijl het rumoer van kletterende lepels en kinderstemmen tegen de muren kaatste, bleef zij de stabiliteit zelve.

Mijn beste vriend, haar zoon, hielp haar na de maaltijd altijd met de gigantische berg afwas. Toen hij me op een dag vroeg om mee te helpen, zag ik mijn kans schoon: geen saaie terugtocht naar de klas, maar samen de handen uit de mouwen steken. In mijn enthousiasme vergat ik echter één cruciaal detail: toestemming vragen aan de meester.

De straf was onvermijdelijk. Daar stond ik dan, met knikkende knieën en een kop als een boei. Het was mijn eerste harde les in de ondoorgrondelijke logica van volwassenen: hoe kon iets dat zo goed bedoeld was, zo fout zijn? Maar ondanks de straf bleef de voldoening overeind. Die glimlach van de buurvrouw en de warmte van het zeepsop waren belangrijker dan de regels van de meester.

Diezelfde drang om nuttig te zijn, dook thuis op tijdens het communiefeest van de tweeling. Terwijl de kamer trilde van het geroezemoes van tantes en nonkels en de tafel bezweek onder de traditie van kip met appelmoes, voelde ik me een buitenstaander in het feestgedruis.

Terwijl de vlaai werd aangesneden en de koffie werd ingeschonken, sloop ik stilletjes weg. Geen zin in de aandacht, wel in de actie. In mijn eentje begon ik aan de afwas. In dat warme sop vond ik mijn eigen eiland van controle en rust.

Plotseling voelde ik een hand op mijn schouder. "Mooi gedaan, Jaak," fluisterde ons moe. Die vier woorden en die zachte druk op mijn schouder deden meer dan de hele feestmaaltijd bij elkaar. Op dat moment, tussen het schuim en de rinkelende borden, werd ik echt gezien. Het was een klein moment van pure trots dat ik voor altijd heb bewaard.

Onze schooluitstapjes

Elk jaar gingen we aan het einde van het schooljaar op schooluitstap. Soms naar de Efteling, soms naar de zee, en soms naar de dierentuin van Antwerpen. Het waren altijd plezante en leerrijke dagen, een welkome afwisseling van de gewone schoolroutine, momenten waarop de strikte regels en het monotone ritme van de klas even plaatsmaakten voor plezier, ontdekking en vrijheid.

Ik was al gefascineerd vanaf het moment dat we Geel uitreden. Ik kan me nog altijd het beeld voor de geest halen van de Antwerpse weg, met hoge bomen langs de kant, een gewone weg met één rijbaan in elke richting. Voor mij voelde die busrit als iets buitengewoons, alsof de wereld zich plotseling opende en groter werd dan mijn dagelijkse omgeving. Tegenwoordig zouden de kleinkinderen misschien lachen om zo'n verhaal, zij scheppen op over de snelheid van hun Tesla's, maar voor ons toen was de bus een klein avontuur dat de horizon letterlijk én figuurlijk verbreedde. De geur van diesel en oud leder, het zachte gebrom van de motor en het gekreun van de busstoelen maakten de rit compleet; alles voelde als een geheimzinnige voorbode van wat komen zou.

Van alle uitstapjes uit mijn jeugd was de dierentuin zonder twijfel mijn favoriet. Dat was pure magie. Voor mij, als kleine snotneus met grote ogen, leek het alsof ik een andere wereld binnenstapte, eentje vol vreemde geuren, onbekende geluiden en dieren die rechtstreeks uit een avonturenboek leken te komen.

Zodra we binnen waren, begon de verwondering. Olifanten, met hun gigantische oren en slurf die alles vastpakte wat binnen bereik kwam, ik vond dat fantastisch. Hun aanwezigheid voelde bijna heilig; ze bewogen zich met een kalme, bijna majestueuze traagheid, en toch voelde je de kracht in elke stap. En dan die giraffen, met hun nekken zo lang dat ze precies tot in de wolken konden eten. Ik stond daar met open mond te kijken, een half gesmolten ijsje in de hand,

en dacht: “Amai, stel u voor dat ge zo groot zijt dat ge door de bovenverdieping van uw huis kunt kijken.”

De beren waren ook indrukwekkend. Die zagen er tegelijk knuffelbaar en levensgevaarlijk uit, een soort levende waarschuwing dat ge niet alles moet aaien wat er schattig uitziet. En ergens tussen al die dieren voelde ik me zelf een beetje een ontdekkingsreiziger. Niet eentje met een hoed en een machete, maar met een rugzak vol boterhammen met choco en een blik dat alles wilde zien. Ik voelde me belangrijk, alsof mijn kleine ogen en mijn nieuwsgierigheid iets van waarde konden ontdekken in deze grote wereld.

De zee daarentegen... dat was iets helemaal anders. Geen hek, geen kooi, geen grens, enkel eindeloosheid. Een blauwgrijze vlakte die samenvloede met de lucht, zodat je niet meer wist waar het water stopte en de hemel begon. Ik stond daar vaak te turen en dacht: “Amai, als ge daar invalt, vindt niemand u ooit nog terug.” Maar tegelijk had het iets magisch, iets dat een onbeschrijfelijk gevoel van vrijheid en oneindige mogelijkheden gaf.

Onze fantasie sloeg meteen op hol. Eén zucht van die zilte zeelucht, en we waren niet langer gewone kinderen met natte voeten, maar trotse kapiteins van een machtig karveel. De zee werd ons rijk, en het strand, dat was het dek van ons schip. We hadden een onzichtbare bemanning, een stel stoere matrozen die hoog in de mast klommen, en iemand riep altijd: “Land in zicht!” zelfs als er enkel een golfbreker lag.

We trokken ten strijde tegen woeste piraten, meestal onze klasgenoten en, hoe kon het ook anders, wij wonnen altijd. De vijand werd genadeloos verslagen met houten zwaarden, aangespoelde takken of een goed gemikte schelp. En als we klaar waren met onze zee-avonturen, zaten we uitgeput in het zand, onze “schepen” half begraven door de opkomende vloed. De zilte wind woelde door ons haar en de zon verwarmde onze ruggen; het voelde alsof de natuur ons persoonlijk beloonde voor onze moed en overwinningen.

Wat ons ook verwonderde was dat de bomen langs de wegen gewoon bogen door de eeuwige westenwind. Ze stonden daar allemaal in dezelfde richting, precies alsof ze één grote groep toeschouwers vormden die applaudisseerden voor onze dappere zeeslagen. De wind floot door hun kruinen alsof hij zelf mee wou doen, een zacht begeleidend orkest bij ons theater van zand en water.

En daar, op dat strand, voelde het alsof de wereld plots een maatje groter werd. De horizon trok aan ons, beloofde dingen die we nog niet kenden. Thuis en school leken klein en voorspelbaar, maar hier, met het zout op onze lippen en de wind in ons haar, voelde het alsof alles mogelijk was. Alsof de wereld écht begon, daar waar het zand stopte en het avontuur begon. Het was een moment van puur geluk, een herinnering die zelfs decennia later nog als een warme gloed in mijn geest blijft hangen.

En dan was er nog de Efteling. Alleen al de naam klonk als een toverspreuk. Voor mij was het geen pretpark, het was een andere wereld. Een plek waar bomen konden praten, kabouters echt bestonden en elk hoekje een geheim verborg.

's Morgens, nog voor we de poorten passeerden, voelde je de spanning al. De geur van pannenkoeken en suikerwafels hing in de lucht, vermengd met het geroezemoes van kinderen die trappelden van ongeduld. Overal hoorde je gegil van plezier, het stampen van voetjes op de klinkers en het zachte gepiep van de karretjes. Wij trokken natuurlijk meteen naar het Sprookjesbos, het heilige begin van elke Efteling-dag.

Daar dwaalden we rond met open mond. Langnek torende boven de bomen uit en glimlachte vriendelijk, alsof hij elk kind persoonlijk kende. Doornroosje sliep zo diep dat ze écht geen zin leek te hebben om wakker te worden. Roodkapje stond koppig bij de wolf, terwijl ik dacht: "Meisje, je hebt toch al honderd keer gehoord dat je daar niet mag blijven staan?" En dan was er Holle Bolle Gijs, de held van de afvalbakken, met zijn eeuwige "Papier hier!". De magie zat niet alleen in de figuren, maar in alles: het ritselen van de bladeren, het kabbelen van de beekjes en het knisperen van het grind onder onze schoenen.

Zelfs de stem van Gijs leek nooit moe te worden, terwijl de meester na een halve dag wandelen al klonk als een versleten platenspeler. Alles leek te leven; de kabouters knipperden met hun ogen zodra je even wegkeek. Ik geloofde dat vol overtuiging. Voor mij was het geen decor, het was de realiteit.

's Middags kwamen de boterhammen tevoorschijn: dik besmeerd met boter en belegd met een omelet. De ultieme traktatie van school was de cola uit een glazen flesje, een zeldzaamheid, want thuis dronken we dat nooit. Het was een ceremonie op zich. We aten tussen de bomen en tuurden naar de takken, hopend op een glimp van een loerende kabouter.

De middag stond in het teken van actie in de speeltuin. De glijbanen leken toen wel vijf verdiepingen hoog en op de draaimolen voelde ik me een ridder op een galopperend paard. De Halve Maen, dat gigantische schommelschip, was zo spectaculair dat we er bijna zeeziek van werden. Soms eindigde de dag met zand in de mond of grasvlekken op de broek, maar dat hoorde erbij.

Het mooiste was het gevoel van absolute vrijheid. In de Efteling bestond de rest van de wereld even niet. Geen huiswerk, geen regels, geen gezeur. Alleen avontuur, verwondering en de geur van verse frietjes. Het was een plek waar je kon dromen met je ogen open.

Die dagen waren pure 'inspannende ontspanning'. Zelfs nu ik volwassen ben, moet ik glimlachen als ik "Papier hier!" hoor. Ergens diep vanbinnen ben ik nog dat kind dat gelooft dat Langnek écht beweegt en dat Holle Bolle Gijs nooit genoeg gegeten zal hebben. Het zijn kleine oases van geluk in een soms

ingewikkelde wereld. Ze herinneren me eraan dat er, hoe zwaar het leven ook is, altijd plek blijft voor magie.

Een vakantie als een ander: De bossen van Bel

Tijdens de grote vakantie trokken we steevast naar de bossen van Bel. Het was een tocht van zeker vier kilometer, te voet door het mulle zand. Voor een kind voelde dat als een ware expeditie. De weg voerde langs velden, weiden en heggen, terwijl de zomerlucht zwaar en zwoel om ons heen hing, een mengeling van zoete bloesems en het scherpe aroma van pas gemaaid gras.

We namen altijd een picknick mee: boterhammen met ei, wat fruit of een zelfgebakken koekje. En natuurlijk de stootkar, want er moest ook nog wat gewerkt worden. Onze missie? Dennenappels rapen om de kachel aan te maken. Wat voor volwassenen een corvee was, veranderden wij in een sport: wie vond de grootste? Wie tilde de zwaarste zak? Er werden weddenschappen gesloten en stiekem zakken overgeladen om indruk te maken op de rest.

Zodra de zakken vol waren, begon het echte avontuur. We bouwden kampen van takken en bladeren; stenen werden torens en modder veranderde in een kolkende rivier rond ons fort. In onze fantasie vochten we tegen geheime legers en beslopen wilde dieren ons kamp. In het bos telden de regels van thuis niet; daar heerste de verbeelding.

Die vrijheid stond in schril contrast met de dagelijkse drukte. Tussen de reusachtige eiken en krakende dennen voelde ik me voor het eerst echt onbezorgd. Het ruisen van de bladeren vloede samen met ons gelach. Soms leek het alsof de wereld even stilhield, speciaal voor ons. Deze tochten boden een broodnodige ontsnapping uit een jeugd die vaak zwaar en vol verantwoordelijkheden was.

Op een van die dagen in augustus, na uren spelen en verzamelen, kwamen we thuis en kregen we het nieuws: er was weer een kindje bijgekomen. Ons Fonske. De laatste. De afsluiter van een lange reeks, de jongste in een bruisend gezin dat inmiddels op een voetbalploeg leek. Voor mij voelde het op dat moment alsof er, samen met de avond, een heel nieuw hoofdstuk begon.

Vierde en vijfde

Het vierde leerjaar was een eiland van zachtheid, bewaakt door meester Vermeulen. Hij was een man met een groot hart, een kwaliteit die hij niet van het bord met krijt letters, maar dat hij gewoon uitstraalde. We wisten dat hij een

kind had met een beperking dat in Turnhout naar school ging; die persoonlijke zorg had een onzichtbaar laagje geduld over zijn karakter gelegd. Hij regeerde niet met de roede, maar met intuïtie. Natuurlijk kon hij streng zijn, de orde was heilig, maar hij bezat de zeldzame gave om te zien wat er *achter* een gezicht schuilging. Wanneer een schouder net wat lager hing of een blik onzeker dwaalde, voelde hij dat feilloos aan. Bij hem was je geen nummer, maar een kind dat gezien werd.

Terwijl de lessen van die tijd langzaam in de mist van mijn geheugen zijn vervaagd, staat mijn leven als misdienaar nog scherp op het netvlies. Meestal diende ik op zondag, gehuld in plechtige gewaden, maar de echte magie zat in de doordeweekse dagen. Als de pastoor een briefje op school afgaf met enkele namen voor een huwelijk of een uitvaart, mochten we met z'n tweeën onder schooltijd de klas verlaten. Het verlaten van de schoolbanken terwijl de rest bleef zitten, gaf een gevoel van gewichtige urgentie. We waren geen kinderen meer die rekensommen maakten; we waren bewaarders van een ritueel. Het was mijn eerste kennismaking met echte verantwoordelijkheid, een vroege zweem van volwassenheid die mijn rug rechtte van trots.

In die tijd was de kerk nog een theater van mysterie, gehuld in het Latijn. We stampten de antwoorden erin tot ze als een geheimtaal over onze tongen rolden. "*Et cum spiritu tuo,*" klonk het door de lege beuken. Het voelde magisch, bijna buitenaards. Het gerinkel van de bellen, de stoffige lichtstralen die door de glas-in-loodramen dansten en het ritmische gemurmel van de pastoor creëerden een wereld waarin alles betekenis had. Maar de ironie van het lot sloeg toe: net toen ik de taal van de engelen volledig beheerste, werd de liturgie veranderd naar het Nederlands. In één klap was mijn moeizaam verkregen kennis overbodig. Toch kon niemand me de trots ontnemen; ik had een drempel overschreden die voor anderen gesloten bleef.

De overgang naar het vijfde leerjaar was een koude douche. Meester Dams was het spiegelbeeld van Vermeulen: een man van ijzeren discipline en een blik die geen fouten dulde. Zijn klaslokaal was een toneel waar elke beweging werd geregisseerd. Het onheil voltrok zich op een dag dat we met drieën een huwelijksmis moesten dienen. Een van de jongens was de buurjongen van de meester. Bij terugkomst op school ging er iets mis in het relaas van die voormiddag. Zonder één vraag te stellen, zonder wederhoor, geloofde Dams het verhaal van zijn buurjongen op zijn woord.

Ik kreeg de schuld. De straf was hard, maar het onrecht sneed dieper. Mijn protesten bleven steken in mijn keel, gesmoord door een mengeling van angst en het bittere besef dat de waarheid er niet toe deed als de machthebber al beslist had. Dat moment markeerde een kantelpunt. Het litteken van die onmacht leerde me dat de wereld vol verborgen valkuilen zat. Mijn kinderlijke onbevangingheid maakte plaats voor een voorzichtige waakzaamheid. Ik leerde mijn woorden te

wegen, altijd op mijn hoede voor de willekeur van degenen die boven me stonden.

Tegelijkertijd kwam de eerste echte intellectuele uitdaging mijn leven op mijn pad: Frans. Voor mij was het geen taal, maar een ondoordringbare ruis. Waar mijn klasgenoten met een zekere zwier de klanken overnamen, bleven de woorden bij mij als droge beschuiten in mijn keel steken. De motivatie was nergens te bekennen; Frans voelde als een abstracte puzzel waarvan de stukjes doelbewust waren kwijtgeraakt.

Ik ontdekte daar, aan dat houten bankje, dat leren een strijd kon zijn. Terwijl de anderen de berg schijnbaar moeiteloos beklommen, ploeterde ik in de modder van de grammatica. Het was een les in nederigheid en frustratie, maar ook het begin van een koppig soort doorzettingsvermogen. Want diep onder die onzekerheid flakkerde een besef: ik zou deze berg ooit bedwingen. Niet omdat het moest van meester Dams, maar omdat ik weigerde me door de ruis te laten overstemmen.

Stookhout vergaren

Ik was bijna elf toen de Rijnstraat veranderde in een slagveld. "Grootschalige renovatie," zeiden de heren in pakken, maar voor mij was het de opening van een pretpark vol modder en metaal.

Terwijl de buurt klaagde over de herrie, paradeerden wij door betonnen rioolbuizen zo breed als kathedralen. Maar het echte spektakel begon toen de bomen vielen. De statige eiken die jarenlang de weg naar school hadden bewaakt, gingen genadeloos tegen de vlakke. Waar de rest van de straat enkel verlies zag, zag ik puur goud: gratis brandhout.

Gewapend met een antieke handzaag en een bijl die sinds de jaren '30 geen slijpsteen had gezien, trok ik ten strijde. De wegwerkers, met sjekkie in hun mondhoeken en spot in hun ogen, keken geamuseerd naar het ventje van amper een meter twintig dat tussen de reusachtige stammen rondscharrelde.

“Wat ga jij doen, manneke?” grijnsde er één.

“Brandhout zagen,” antwoordde ik, terwijl ik mijn borst vooruitstak.

“Met dat zaagske?” De lachsalvo's overstemden bijna de drillboren.

Ik liet me niet kennen. Ik zette de botte tanden in een taaie tak en begon te zagen alsof mijn leven ervan afhing. De zaag kermde, de houtsnippers vielen tergend langzaam, maar na een kwartier zweten was de eerste buit binnen. Apetrots.

Toen kwam de bijl. Ik probeerde de mannen te imiteren: de brede zwaai, de vaste pols, de droge klap. De werkelijkheid was minder heldhaftig. Na vijf minuten hakte ik vooral in de ijle lucht, na tien minuten had ik mijn eerste blaar

en na een kwartier landde de bijl — met een doffe plof — op mijn eigen schoen. Maar ik gaf geen krimp. Er zat schot in de zaak.

Terwijl mijn vriendjes knikkerden, vocht ik tegen eikenhout dat drie keer zo dik was als mijn eigen bovenarm. Na een week was mijn fortuin compleet. De burens moeten gedacht hebben dat mijn ouders een kinderarbeid-contract hadden getekend met een houthakkersbedrijf.

Thuis zaagde ik mijn buit in handzame blokken, klaar voor de kachel.

Op een avond stond mijn vader bij de stapel. Hij keek naar mijn gehavende handen en de indrukwekkende voorraad.

“Zeg jongen... dat hout daar,” begon hij met een flauwe glimlach, “weet je dat dat eigenlijk eigendom van de gemeente is?”

Ik keek hem recht in de ogen, de bijl nog losjes in mijn hand. “Nu niet meer, hè.”

Hij schudde zijn hoofd, maar zijn ogen glinsterden. Hij zag geen diefstal; hij zag een elfjarige die die week meer had geleerd over koppigheid en hard werk dan in een heel jaar op de schoolbanken. Sindsdien hoef ik maar de geur van vers gezaagd hout te ruiken, of ik voel me weer die onoverwinnelijke koning van de Rijnstraat.

De Gocartrace

De Markt was veranderd in een arena van hooi en hoogmoed. De geur van droog stro mengde zich met de zwoele zomerlucht, terwijl vlaggetjes nerveus wapperden in de wind. Het doel? Een parcours van stobalen. De missie? Een race met gemotoriseerde gocarts. De prijs? Een levende, ademende pony.

Toen ik dat hoorde, wist ik het: die pony was van mij. In mijn hoofd galoppeerde ik al over de velden op ‘Bliksem’ (of ‘Speedy’, de naam was een detail). Dat ik nog nooit een stuur had aangeraakt, laat staan een motor had getemd, negeerde ik voor het gemak. Ik was elf, onoverwinnelijk en mijn zelfvertrouwen schreeuwde harder dan mijn gezond verstand.

De concurrentie? Een bende klungels. Ik keek geamuseerd toe hoe de ene na de andere kandidaat met grote ogen de stobalen in denderde. “*Amateurs*,” dacht ik, terwijl ik mijn borst vooruitstak. “*Die pony staat vanavond bij ons op stal.*” Ik zag mezelf al als een jonge Formule 1-held over de kasseien zoeven.

Toen was het moment daar.

Ik kreeg een helm in mijn handen gedrukt die drie maten te groot was en kroop in het trillende, ronkende monster. De motor gierde. Mijn zicht werd beperkt door een vizier dat constant voor mijn ogen zakte.

“Drie... twee... één... GO!”

Ik vloog niet, ik explodeerde. Ik gaf zoveel gas dat de gocart veranderde in een dolle stier. De eerste bocht kwam niet dichterbij; hij viel me aan.

BAM!

Vol in de stobalen. Helm scheef, stro in mijn neus en een publiek dat harder lachte dan de motor kon loeien. “Al direct aan de overkant!” riep een lolbroek. Met een verhit hoofd kreeg ik het onding weer aan de praat, om vervolgens in de tweede bocht met precies dezelfde lomphed weer uit de bocht te vliegen. Het besef dreef langzaam boven door het stof: ik was geen natuurtalent. Ik was een rijdende ramp.

De rest van de race was een waas van lawaai, vliegend hooi en collectieve vrolijkheid op mijn kosten. Of ik de finish ooit heb gehaald? Geen idee. Wat ik wél weet, is de blik van de pony na afloop. Hij stond daar onverstoort te grazen en keek me aan met een blik van: *“Jij? Mijn baasje? Droom lekker verder, brokkenpiloot.”*

Die middag fietste ik naar huis. Zonder pony, zonder trofee, maar mét een broek vol stro en een ego dat een flinke deuk had opgelopen. Racen was duidelijk niet mijn roeping, maar hé: ik had de show gestolen. En op je elfde is een publiek dat om je lacht bijna evenveel waard als een hoofdprijs. Bijna.

Tussen theater en tuin

In het zesde leerjaar was meester Verhaert onze gids—al leek hij zelf de weg allang kwijt. Hij was een uitgebluste schim met doffe ogen en een stem die klonk als schuurpapier over grind. Gezag was een herinnering; de klas was een kakofonie van opstandige twaalfjarigen. Als de maat vol was, kleurde zijn gezicht gevaarlijk purper. Dan beende hij door de klas met theatrale dreigementen die ergens tussen een horrorfilm en een klucht balanceerden: “Ik sla je met je kop tegen de muur!” We lachten om de absurditeit, maar krompen tegelijkertijd ineen als hij vlak voor onze bank bleef staan. Het was een machteloos toneelstuk van een man die alleen nog maar kon dreigen met geweld dat hij nooit zou gebruiken.

Thuis was de wereld echter niet van karton, maar van klei en mest. Terwijl de meester riep om aandacht, eiste de tuin mijn zwijgzame inzet.

Op een ijzig vroege lentedag bereikte mijn leerschool een dieptepunt—letterlijk. De beerput moest leeg. Terwijl de dikke, verstikkende stank de lucht besmette, liet mijn vader me in de put zakken. Daar stond ik: elf jaar oud, tot mijn enkels in de doordringende, dikke drek. Met een emmer schraapte ik de laatste smurrie

van de bodem, terwijl mijn vader de emmers zwijgend naar boven hees. Geen toneelspel, geen geschreeuw, alleen de rauwe realiteit van het platteland.

In die put leerde ik mijn belangrijkste lessen. De tuin was een leraar die niet schold, maar enkel beloonde met een zeldzame knik of een schouderklopje dat harder aankwam dan de dreigementen van Verhaert. Maar aan die erkenning hing een prijskaartje. “Jij bent de oudste jongen,” zei mijn vader en moeder om de haverklap, “jij moet flink zijn.”

Die negen woorden waren mijn medaille én mijn harnas. Ze gaven me trots, maar legden ook een loodzware deken over mijn jeugd. In de put was geen ruimte voor fouten; een omgevallen emmer was geen ongelukje, maar een bewijs dat ik niet ‘flink’ genoeg was. Zo balanceerde ik dat jaar tussen twee uitersten: de man die alles schreeuwde maar niets meende, en de man die bijna niets zei, maar wiens woorden een heel leven zouden wegen.

Mijn eerste vakantiejob

De zomervakantie was voor andere kinderen een eindeloze belofte van vrijheid, maar voor mij rook ze naar verscheurde onkruidstengels en hete aarde.

“Vakantiewerk,” zei moeder met een glimlach die het midden hield tussen aanmoediging en noodzaak. En dus stond ik daar, elf jaar oud, tussen de eindeloze rijen van de lokale tuinder. Mijn vingers kleurden dieprood van de laatste aardbeien en mijn knieën werden zwart van het wieden tussen de asperges. De zon brandde ongenadig in mijn nek, terwijl de geur van vochtig blad en veilingkisten mijn zintuigen verdoofde.

Aan de rand van mijn gezichtsveld speelden de kinderen van de tuinder. Hun gelach sneed door de warme lucht terwijl ze tussen de fruitbomen renden—onbekommerd, wild, vrij. Soms bleef ik even midden in een beweging steken, mijn rug pijnlijk krom, en keek ik naar hen. Een vlag van verlangen borrelde op, maar ik drukte het onmiddellijk de kop in. Ik was hier niet om te spelen. Ik was de helper. De arbeider. Een kind dat alvast leerde dat zweet een valuta was die hij zelf nooit mocht uitgeven.

Van mijn loon heb ik namelijk nooit een cent gezien. Moeder haalde de enveloppe op bij de tuinder; het geld verdween geruisloos in de diepe gaten van het huishoudbudget. Mijn inspanning was niet van mij; het was een offer aan de onzichtbare god van het overleven. Pas decennia later begreep ik de bittere noodzaak daarvan, maar nog steeds voel het als een diefstal van mijn eigen zwoegen.

In diezelfde tuin dwaalde een schim rond: een kostganger van de kliniek uit Geel. Hij werkte mee met trage, mechanische gebaren en een blik die altijd net aan de horizon leek te hangen. Er hing een ongemakkelijke stilte om hem heen,

een onzichtbare muur die ik niet durfde te doorbreken. Soms moesten we samen een klus klaren en dan voelde de lucht tussen ons dik en stroperig aan.

Op een dag was de stilte veranderd in een leegte. De kostganger was weg. De jongste dochter, haar ogen groot en glanzend van onbegrip, fluisterde me de waarheid toe: hij had zijn handen niet thuis kunnen houden. Hij had de grens van de onschuld overschreden bij haar en haar zus. De schaduw die altijd al om hem heen hing, bleek een roofdier te zijn. Voor een kind was dit een mokerslag. De veilige, zonnige tuin was plotseling een plek geworden waar het kwaad gewoon tussen de kolen kon groeien.

Jaren later, toen de tijd de scherpste randjes van de herinnering had afgesleten, zag ik hem weer. Hij liep daar, een breekbare man die op zijn weekendverlof weer door de straten van Geel mocht dwalen. De storm die door me heen raasde was een vreemde mix van woede en een kille, trieste berusting. Daar liep mijn verleden: de man die me leerde dat veiligheid een illusie is, in de tuin waar ik leerde dat hard werk soms enkel beloond wordt met zwarte handen en een stilzwijgend offer.

CM kamp Westouter

Toen ik twaalf was, opende de wereld zich even. Ik mocht op kamp met de CM naar Westouter. In de kartonnen koffer van cm, zaten niet alleen reservekleden en een zaklamp, maar ook een loden last van twijfel. Terwijl de bus richting de glooiende heuvels van West-Vlaanderen pufte, vocht mijn enthousiasme een bittere strijd uit met mijn schaamte. Want elke ochtend herinnerde mijn matras me aan een strijd die ik nog niet kon winnen: mijn lakens waren nog altijd nat. Zou de rode draad van mijn jeugd, het 'flink' moeten zijn, hier genadeloos doorgesneden worden door het gelach van dertig andere jongens?

Maar Westouter bleek een oord van onverwachte genade. Al snel zag ik in de vroege ochtendnevel hoe ook bij andere bedden lakens discreet werden weggegooid. Die stille uitwisseling tussen leiding en kind, zonder woorden of oordeel, was mijn eerste les in menselijkheid. Ik was geen vreemde vogel; ik was onderdeel van een zwijgzame club lotgenoten. Die ontdekking viel als een warme deken over me heen en gaf me de moed om eindelijk eens echt lééf te hebben aan alles.

De dagen die volgden waren gedrenkt in goud. We renden door de bossen van de Rodeberg alsof de duivel ons op de hielen zat. Voor het eerst in mijn leven was ik niet de 'oudste zoon' met de verantwoordelijkheid van een volwassene, maar een jongen die simpelweg mocht bestaan. Niemand gaf een krimp om mijn haar dat alle kanten op stond, een warrig nest dat getuigde van wilde dromen en nog wildere bosspelen. Ik was niet te traag, ik was niet te vreemd; ik was